

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΣΙΣΙΚΗ

Αριστομένη Καλυβιώτη

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι λαϊκοί πρακτικοί οργανοπαίχτες κάθε περιοχής έχουν συμβάλει αποφασιστικά (και συμβάλουν ακόμα και σήμερα) στη διατήρηση της μουσικής μας παράδοσης. Η διάσωση μάλιστα ωρισμένων παραδοσιακών σκοπών, μέχρι τις μέρες μας, οφείλεται αποκλειστικά σ' αυτούς. Τόσο πολύ είναι συνδεδεμένοι οι λαϊκοί οργανοπαίχτες με τη μουσική παράδοση του τόπου μας, ώστε κάποιος απ' αυτούς επηρέασαν με το παίξιμό τους τους κατοίκους ολόκληρων περιοχών.

Γιατί σε τέτοιο βαθμό αφομοιώθηκε το ιδιαίτερο "ύφος" τους από μουσικά δρώμενα της περιοχής που ζούσαν, ώστε να θεωρείται πλέον παραδοσιακό.

Στην περιοχή της Δυτικής Θεσσαλίας οι οργανοπαίχτες που επηρέασαν με το προσωπικό τους "στιλ" τους κατοίκους της περιοχής, ήταν οι τρικαλινοί κλαρινίστες Νίκος Καρακώστας και Θανάσης Λαβίδας. Σε πολλούς μεταγενέστερους τους κλαρινίστες, ο λαός κόλησε το παρατσούκλι "Καρακώστας" ή "Λαβίδας", θεωρώντας ότι έπαιζαν τόσο καλά, όσο και εκείνοι.

Προσωπική μαρτυρία είναι το παρακάτω γεγονός:

Η μητέρα μου, Αικατερίνη Καλυβιώτη - Τσικρίκα, γεννήθηκε το 1914 στο πεδινό χωριό Καλογραιανά, που βρίσκεται μεταξύ Καρδίτσας και Τρικάλων. Εκεί έζησε μέχρι το 1935.

* Εισήγηση του συγγραφέα στο 3ο Συνέδριο για την Προφορική Λαϊκή Παράδοση στο Νομό Καρδίτσας, τον Απρίλιο του 2000.

Ερευνώντας τη μουσική παράδοση του τόπου μας την έβαλα κάποτε ν' ακούσει παλιές ηχογραφήσεις με πα-

ραδοσιακά τραγούδια της περιοχής, παιγμένα όμως από διάφορους λαϊκούς οργανοπαίχτες: Τόσο Θεσ-

- Εικόνα 1. Καρδίτσα, γύρω στο 1935. Αναμνηστική φωτογραφία μουσικών. Από αριστερά, καθιστοί: Θωμάς Σισίκης, Δημήτριος Βαλαχάς. Όρθιοι: Αθανάσιος Μπράκος, Χρήστος Σισίκης, ο τρίτος άγνωστος.

σαλών, όσο και άλλων περιοχών, χωρίς όμως να της αποκαλύπτω κάθε φορά ποιός έπαιζε στην ηχογράφιση. Εκείνα τα τραγούδια για τα οποία ήταν κατηγορηματική, ότι είναι τα καθ' εαυτού γνήσια της περιοχής που έζησε, ήταν αυτά που έπαιζε ο Θανάσης Λαβίδας.

- Αυτό είναι δικό μας, έλεγε κάθε φορά με βεβαιότητα.

Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι ουδέποτε στην οικογένειά μας είχαμε γραμμόφωνο, ενώ ραδιόφωνο εγκαταστάθηκε στο σπίτι μετά το 1945.

Η μητέρα μου παντρεύτηκε το 1933 και εγκαταστάθηκε στην Καρδίτσα. Όταν τη ρώτησα ποιού οργανοπαίχτες έπαιζαν στο γάμο της μου απάντησε:

- Ο παππούς σου ήταν πολύ μερακλής και έφερε καλά "όργανα" από τα Τρίκαλα.

- Ποιός έπαιζε κλαρίνο, θυμάσαι; συνέχισα την ερώτηση.

- Μα, ο Θανάσης ο Λαβίδας, ήταν η απάντησή της.

Το πόσο λοιπόν ο Θανάσης Λαβίδας και ο Νίκος Καρακώστας επηρέασαν, με το προσωπικό τους παίξιμο, τα μουσικά πράγματα της Δυτ. Θεσσαλίας, πιστεύω ότι σήμερα είναι αδύνατον να το διαπιστώσουμε. Γιατί ενώ υπάρχουν ηχογραφήσεις τους, που έγιναν στη δεκαετία του 1930, δεν υπάρχουν άλλες προγενέστερες ή έστω ταυτόχρονες ηχογραφήσεις της περιοχής για να μπορέσουμε να κάνουμε συγκρίσεις. Δεχόμαστε λοιπόν ότι οι προπολεμικές ηχογραφήσεις και των δύο απηχούν την τοπική παράδοση.

Με αφορμή τα παραπάνω, πρέπει να επαναλάβουμε για μία ακόμα φορά ότι, έστω και σήμερα, πρέπει να γίνει προσπάθεια να ηχογραφηθούν όλοι οι παλιοί λαϊκοί οργανοπαίχτες. Γιατί μετά από πέντε - δέκα χρόνια θα είναι πλέον αργά.

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΣΙΣΙΚΗ

Όπως αναφέρθηκε και σε παλαιότερα δημοσιεύματα, οι οργανοπαίχτες της Καρδίτσας ανήκαν στο μεγαλύ-

- Εικόνα 2. Καρδίτσιωτικό χορευτικό συγκρότημα, στις γιορτές για την επέτειο της 4ης Αυγούστου, στο Παναθηναϊκό Στάδιο Αθήνας, 1938. Οι μουσικοί είναι, από αριστερά: Αχιλλέας Νταλάρας (βιολί), Σωτήρης Τσιτσιρίγκας (κλαρίνο), Θωμάς Απ. Σισίκης (λαγούτο) και Δημήτριος Ντάμπλιας (λαγούτο).

- Εικόνα 3. Ο Τηλέμαχος Χλέκος στην ταβέρνα του Απόστολου Καυκίτσα στην Καρδίτσα, την περίοδο 1945-50.

- Εικόνα 4. Ο Τηλέμαχος Χλέκος στην Αθήνα, γύρω στο 1955.

τερο ποσοστό τους σε ορισμένες οικογένειες. Τέτοιες ήταν οι οικογένειες Νταλάρα ή Νταράλα, Μπουρλιάσκου, Τσιτσιρίγκα, Ζαρκάδα, Βαλαχά, Σισίκη, Καψάλη ή Καραπατάκη και άλλες. Οι οικογένειες αυτές είχαν αναπτύξει συγγενικούς δεσμούς, τόσο μεταξύ τους όσο και με οικογένειες οργανοπαϊχτών της γειτονικής πόλης των Τρικάλων.

Έχουν παρουσιαστεί, μέχρι τώρα, οι οικογένειες Νταλάρα¹ και Μπουρλιάσκου².

Η οικογένεια Σισίκη, που παρουσιάζεται στο παρόν σημείωμα, είναι μία από τις παλαιότερες της Καρδίτσας, έχοντας συνεχή παρουσία στην εγχώρια μουσική σκηνή πάνω από έναν αιώνα. Παρουσία που είναι ζωντανή και σήμερα.

Ιδρυτής της οικογένειας ήταν ο Απόστολος Θωμά Σισίκης, που έπαιζε βιολί. Γεννήθηκε το 1860 στο Μέτσοβο. Εγκαταστάθηκε στην Καρδίτσα στα τέλη του 19ου αιώνα. Το κανονικό του επίθετο ήταν Τσούτσος. Πιθανότατα το "Σισίκης" είναι παρατσούκλι που προέρχεται από τον χαρακτηρισμό "ασίκης". Πέθανε στην Καρδίτσα το Σεπτέμβριο του 1949. Είχε πέντε παιδιά μουσικούς: Τον Χρήστο, τον Κώστα, τον Θωμά, τον Λάζαρο και τον Δημήτρη.

1. Ο Χρήστος Σισίκης γεννήθηκε στην Καρδίτσα το 1896. Έπαιζε βιολί. Σκοτώθηκε στα Κανάλια Καρδίτσας, την 15η Αυγούστου 1943, στο βομβαρδισμό του χωριού από γερμανικά αεροπλάνα. Την ημέρα εκείνη τα Κανάλια είχαν πανηγύρι, λόγω της γιορτής της Παναγιάς. Έτσι ο βομβαρδισμός είχε πολλά θύματα. Ο Χρήστος Σισίκης είχε πάει μαζί με άλλους οργανοπαίχτες για να παίξουν στο πανηγύρι. Μαζί του σκοτώθηκε κι ο οργανοπαίχτης Θανάσης Μπράχος. Ο

1. Αριστ. Καλυβιώτη: "Η οικογένεια Νταλάρα ή Νταράλα". Καρδισιώτικα Χρονικά. Τόμος I, Καρδίτσα 1995.

2. Αριστ. Καλυβιώτη: "Η οικογένεια Μπουρλιάσκου". Καρδισιώτικα Χρονικά. Τόμος II, Καρδίτσα 1996.

- Εικόνα 5. Αθήνα, γύρω στο 1950, στο κέντρο του Αντώνη Βλάχου στην Ιερά Οδό. Όρθιος δεξιά, με το βιολί, ο Τηλέμαχος Χλέκος. Δίπλα του με το ακορντεόν ο Στ. Χατζηδάκης.

- Εικόνα 6. Γάμος στο Ερμίτσι Καρδίτσας, τη δεκαετία του 1950. Δεξιά, με το βιολί, ο Κώστας Σισίκης (Τσιώνας).

- Εικόνα 7. Γάμος στην περιοχή Παλαμά Καρδίτσας, τη δεκαετία του 1950. Από αριστερά: Κώστας Ζαρκάδας (Ζέρβας) βιολί, Γιώργος Φιλίππου (κλαρίνο) και Θωμάς Σισίκης (λαγούτο).

Πίνακας 1. ΔΙΣΚΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ ΧΛΕΚΟΥ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΙΣΚΩΝ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΙΣΚΟΥ	ΤΙΤΛΟΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙΟΥ	ΧΡΟΝΟΣ ΗΧΟΓΡΑΦ.	ΕΚΤΕΛΕΣΤΕΣ
H.M.V.	A0 5310	ΟΤΑΝ ΣΕ ΒΛΕΠΩ ΧΑΙΡΟΜΑΙ ¹	21.4.1955	ΓΙΩΤΑ ΛΥΔΙΑ ΚΑΙ ΣΤ. ΠΕΡΠΙΝΑΔΗΣ
H.M.V.	A0 5263	ΤΟ ΚΟΝΔΥΛΕΝΙΟ ΣΟΥ ΚΟΡΜΙ ²	21.4.1955	ΓΙΩΤΑ ΛΥΔΙΑ ΚΑΙ ΣΤ. ΠΕΡΠΙΝΑΔΗΣ
PARLOPHONE	B74385-1	ΤΟ ΣΑΡΑΒΑΛΑΚΙ, Ζειμπέκικο	4ος/1956	ΕΥΑΓ. ΣΟΚΟΡΕΛΗΣ & ΑΝΘΟΥΛΑ ΑΛΙΦΡΑΓΚΗ
H.M.V.	A0-5370	ΣΠΑΤΑΝΑΙΪΣΑ, Συρτό	12ος/1956	ΓΙΩΤΑ ΛΥΔΙΑ
COLUMBIA	DG 7387	ΣΥΡΕ ΚΟΠΕΛΑ ΤΟ ΧΟΡΟ	8.3.1958	ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΚΛΗΡΟΣ

1. Γραμμένο σε συνεργασία με τον Χαράλαμνο Βασιλειάδη.
2. Γραμμένο σε συνεργασία με τον Στελλάκη Περπινιάδη.

Πίνακας 2. ΤΟ ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΚΟ ΔΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΣΙΣΙΚΗΣ

- Εικόνα 8. Μούχα Καρδίτσας, γύρω στο 1960. Πατινάδα του γάμου. Από αριστερά: Γιάννης Αλεξίου (βιολί), Γιάννης Τσικώνης (κλαρίνο), Βασίλειος Διαμαντής (ακορντεόν) και Γιώργος ... (λαουτοκιθάρα).

- Εικόνα 9. Γάμος στον Παλαμά Καρδίτσας, γύρω στο 1960: Από αριστερά: Γιάννης Αλεξίου (βιολί), Γιώργος Φιλίππου (κλαρίνο) και Νικήτας Κυρίκος (λαουτοκιθάρα).

- Εικόνα 15. Η ετικέτα του δίσκου που περιέχει το τραγούδι "Σπαταναίισα", του Τηλέμ. Χλέκου.

Χρῆστος είχε δύο παιδιά οργανοπαίχτες: Τον Απόστολο και τον Νίκο.

Ο Απόστολος έπαιζε βιολί. Γεννήθηκε το 1929 και πέθανε το 1985. Παιδί του είναι ο Κώστας, ο οποίος γεννήθηκε το 1960 και ζει σήμερα στην Αθήνα. Είναι επαγγελματίας μουσικός και παίζει αρμόνιο.

Το άλλο παιδί του Χρήστου Σισίκη είναι ο Νίκος που γεννήθηκε το 1924. Έπαιζε αρχικά κλαρίνο και κατόπιν λαγούτο. Ήταν κι αυτός μαζί με τον πατέρα του στα Κανάλια το 1943, αλλά στάθηκε τυχερός και δεν έπαθε τίποτα. Ζει σήμερα στην Καρδίτσα συνταξιούχος. Ένα παιδί του Νίκου είναι ο Θωμάς, που είναι επαγγελματίας μουσικός (κιθάρα). Γεννήθηκε το 1960 και ζει στην Καρδίτσα. Γαμπρός από θυγατέρα του Νίκου Σισίκη είναι ο Νίκος Βασ. Καλαμπάκας, επίσης επαγγελματίας μουσικός (κιθάρα).

Εκτός από τα δύο παιδιά του Χρήστου Σισίκη, που ήταν μουσικοί (Νίκος και Απόστολος), οι κόρες του Ευαγγελία και Παρασκευή παντρεύτηκαν μουσικούς.

Η Ευαγγελία παντρεύτηκε τον Τηλέμαχο Χλέκο. Ο τελευταίος, που έπαιζε βιολί, καταγόταν από τα Τρίκαλα και ήταν γιός του πολύ γνωστού τρικαλινού κλαρινίστα Μιχάλη Χλέκου. Γεννήθηκε στα Τρίκαλα το 1916 και μετά το γάμο του εγκαταστάθηκε στην Καρδίτσα. Στις αρχές της δεκαετίας του 1950 μετακόμισε στην Αθήνα, όπου έπαιζε σε μουσικά συγκροτήματα. Ασχολήθηκε και με το λαϊκό τραγούδι. Έχουμε συναντήσει πέντε τουλάχιστον λαϊκά τραγούδια που κυκλοφόρησαν την περίοδο 1955-1958 και είναι δικές του συνθέσεις. Πέθανε σχετικά νέος το 1958. Ο γιός του Μιχάλης (γεννήθηκε το 1956) ζει στην Αθήνα και είναι επαγγελματίας μουσικός (μπουζούκι).

Η άλλη κόρη του Χρήστου Σισίκη, η Παρασκευή, παντρεύτηκε το Γιάννη Τσικωνή, τρικαλινό στην καταγωγή κλαρινίστα, που ζει και εργάζεται στο Βόλο.

- Εικόνα 10. Γάμος στο Ερμίτσι Καρδίτσας, γύρω στο 1950. Από αριστερά: Κώστας Σισίκης (Τσικωνάς) βιολί, Γιώργος Φιλίππου (κλαρίνο) και Θωμάς Σισίκης (λαγούτο).

- Εικόνα 11. Πανηγύρι στον Αγ. Γεώργιο Καρδίτσας, γύρω στο 1960. Από Αριστερά: Ροδάνθη Σταύρου (τραγουδι), Απόστολος Χ. Σισίκης (βιολί), Νίκος Χ. Σισίκης (κλαρίνο) και Σωτήρης Μπουρλιάσκος (λαγούτο).

- Εικόνα 12. Γάμος στο Μάρκο Καρδίτσας, την περίοδο 1968-70. Από αριστερά: Αχιλλέας Νταλάρας (βιολί), Βασίλης Μπίλας (κλαρίνο), Βασίλης Νταλάρας (λαουτοκιθάρα) και Βασίλης Σισίκης (ακορντεόν).

2. Το δεύτερο παιδί του Απόστολου Σισίκη ήταν ο Κώστας. Γεννήθηκε στην Καρδίτσα το 1912 και πέθανε τον Ιούλιο του 1991. Έπαιζε βιολί. Από το 1965 σταμάτησε να πηγαίνει σε γάμους και πανηγύρια και εργάστηκε αποκλειστικά σε μαγαζιά με μπουζούκια, παίζοντας όμως ντραμς. Είχε το παρατσούκλι Τσιώνας. Παντρεύτηκε την αδελφή του κλαρινίστα Βασιλη Μπίλα από τους Γόμφους Τρικάλων. Ο τελευταίος έζησε και εργάστηκε για πολλά χρόνια στην Καρδίτσα όπου και πέθανε τον Ιανουάριο του 2001. Δύο παιδιά του Κώστα, ο Βασίλης και ο Βάιος έγιναν μουσικοί.

Ο Βάιος, που γεννήθηκε το 1943 στην Καρδίτσα, ζει σήμερα στην Αθήνα και παίζει επαγγελματικά αρμόνιο.

Ο Βασίλης, γεννημένος το 1945, ζει στην Καρδίτσα και παίζει επαγγελματικά αρμόνιο και ακορντεόν. Ο γιός του Κώστα (γεννημένος το 1977) παίζει επαγγελματικά μπουζούκι.

3. Ο τρίτος γιός του Απόστολου Σισίκη ήταν ο Δημήτριος. Γεννήθηκε το 1898 και έζησε στο Καρπενήσι. Έπαιζε λαγούτο. Πέθανε το 1968. Ο γιός του Μιχάλης (γεννήθηκε το 1938) ζει σήμερα στην Αθήνα και παίζει επαγγελματικά κλαρίνο.

4. Ο τέταρτος γιός του Απόστολου Σισίκη ήταν ο Θωμάς. Γεννήθηκε το 1908 στην Καρδίτσα, όπου και πέθανε το 1973. Δεν άφησε απογόνους. Έπαιζε λαγούτο.

5. Πέμπτος γιός του Απόστολου Σισίκη ήταν ο Λάzarος. Γεννήθηκε το 1904 και πέθανε νέος το 1934. Έπαιζε λαγούτο. Η κόρη του Ελένη παντρεύτηκε τον κλαρινίστα Γιώργο Φιλίππου, που ζει και εργάζεται στην Καρδίτσα. Ένας γιός του ο Λάzarος (1934-1990) έπαιζε, για λίγο διάστημα, επαγγελματικά λαγούτο.

***

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η οικογένεια Σισίκη έχει συνεχή πα-

- Εικόνα 13. Πανηγύρι στα Κανάλια Καρδίτσας, 15 Αυγούστου 1970. Από αριστερά: Μενέλαος Σδρόλιας (βιολί), Σωτήρης Τσιτσιρίγκας (κλαρίνο), Δημήτριος Ισούφης (λαουτοκιθάρα) και Βασίλης Σισίκης (ακορντεόν).

- Εικόνα 14. Καρδίτσα, κέντρο "Μαξίμ", γύρω στο 1971. Από αριστερά: Βαγγέλης Δήμου (μπουζούκι), Πρόδρομος Τσαουσάκης (τραγούδι), Ηλίας Μακρής (κιθάρα), στο βάθος Κώστας Σισίκης (ντραμς) και τελευταίος Βάιος Σισίκης (αρμόνιο).

ρουσία στα μουσικά πράγματα της Καρδίτσας πάνω από έναν αιώνα. Γίνεται επίσης εύκολα αντιληπτό το πλέγμα των συγγενικών δεσμών που αναπτύσσονται μεταξύ των οικογενειών των μουσικών. Έτσι, που μέχρι το 1950 - 1960 περίπου, να θεωρούνται μία κλειστή συντεχνία.

Τα παλαιότερα μέλη της οικογένειας Σισίκη έζησαν και δούλεψαν επαγγελματικά στην επαρχία (Καρδίτσα και Καρπενήσι), μη αναπτύσσοντας σχέσεις με την πρωτεύουσα. Έτσι, δεν πήραν μέρος σε ηχογρα-

φήσεις δίσκων, ώστε να μπορούμε σήμερα να ακούσουμε το παίξιμό τους.

Ευχαριστούμε τους Βασίλη Σισίκη, Γιάννη Τσικόνη, Θανάση Ζαρκάδα (Ζέρβα) και Νίκο Σισίκη, που με προθυμία έδωσαν πληροφορίες και φωτογραφικό υλικό. Ακόμα ευχαριστούμε το Αρχείο Ελληνικής Μουσικής της Α.Ε.Π.Ι. και τον υπεύθυνό του Σωτήρη Λυκουρόπουλο, για τη συμβολή του στην καταγραφή της δισκογραφίας του Τηλ. Χλέκου.